

Karseklipning. Tegning af Wilhelm Marstrand.

havns Grønntorv for 40.200 kr., 1941 for 220.000 kr. 1967 5,8 mill. bakker for 3,3 mill. kr., Odense, Århus og Ålborg salgsforeninger 1,9 mill. bakker.

LITTERATUR: (1) 1004 12f; (2) 697 301; (3) 398 1806,601 og 1821,700; (4) 895 38; (5) 194 3,1790,83; (6) 792 2,1792,258; 182 2,1804,222; (7) 304 134; (8) 433m 63; (9) 873 157; (10) 166 10,1926,58; (11) 107 1957.

Karse er slang for pubes; karseklippet = tæt-klippet herrefrisure (1).

Jeg kender nok karsen, sagde bonden – han åd skarntyde (1506ff; 2).

LITTERATUR: (1) 85 167; 85c 33; (2) 570 110; 586 nr. 911.

Sæddodder, *Camelina sativa*

30–60 cm høj med lancetformede blade, der griber pilformet om stænglerne, små bleggule blomster og omvendt æg- eller hjerteformede skulper. Sjælden i kornmarker, forhen dyrket som olieplante; til Botanisk Museum blev indsamlet i alt 41 eksemplarer, deraf de 32 mellem 1860 og 1915 (1).

Dodder o. 1450ff (deddher; 1757 dævre, døvre, 1795 dårer) er måske beslægtet med dude om

ukrudtsplante med giftige frø (sml. giftig rajgræs bd. 1); i flere stednavne: øen Dydraholm 1231 (nu Dyrefod) ved Falsters nordkyst (2), Døvredal 1705ff Bornholm, Dotterholm 1793ff ved Ulkebøl og Doddermose på Als, måske også Døjte 1704ff ved Løgumkloster (3).

Hundehør o. 1700ff, Fyn, Langeland, vild hør 1688–1845, hørurt 1763–68, hør, lindodder 1775–1877 – planten optrådte forhen som ukrudt i hør og korn: sæddodder 1877ff (4).

LITTERATUR: (1) 94 54,1958,191ff; (2) 495 10, 1965,81; (3) 148 5,27; 7,250,406 og 10,430; (4) 689 1,253.

DYRKNING OG ANVENDELSE

Sæddodder er i Danmark (Jylland) tidligst påvist som aftryk af frø i lerkar fra yngre bronzealder (3000–1500 f.Kr.) (1). I førromersk og romersk jernalder spillede planten en stor rolle som olieleverandør, dyrket alene eller i blanding med hør i N og VJylland (2). Frøene blev rimeligvis blandet i grød og brød, de er repræsenteret i Tollundmandens maveindhold fra ældre jernalder (3). En klump rent frø (ca. 110 cm³) fra 1200-t, fundet ved Lilleborg på Bornholm synes at vise, at man høstede dem til menneskeføde, måske på særskilte agre; en middelstor plante giver ca. 40.000 frø, der indeholder ca. 30 pct. olie (4). Ønavnet Dydraholm ved NFalster fra samme tidsalder sandsynliggør også en dyrkning. En lægebog o. 1450 tilråder at drikke saften af dodder og vejbred som modgift (5).

Planten er derefter forsvundet gennem århundreder, men bliver påny indført, vistnok i slutningen af 1700-t eller begyndelsen af 1800-t (6). Uvist om det gælder Danmark skrives 1806, at dodder avles enkelte steder for frøenes skyld, deres olie bruges til mad og især til lamper, preseresterne som kvægfoder, gæs og ænder bliver fede på frøene og sangfugle æder dem gerne; man har prøvet at blande dem i brødmel (7). 1837 oplyses fra Svendborg amt, at man under tiden har dyrket dodder ved Rødkilde, forhen på Skjoldemose, men smørret får afsmag, når køerne græsser på dodderstubben (8); 1839–40 bliver avlen forsøgt to steder i Holbæk amt, man høster kun ca. 5 tdr. frø pr. td. land (9). 1876 dyrkes planten ved Middelfart (10), på det tidspunkt er underarten *Camelina foetida* et hyppigt ukrudt i vårsæd, hør og kløver, som sådan fundet første gang 1870 (11). Danske oliemøller fabrikerer o. 1870 dodderkager til køer; man dyrker planten som olieplante i NØSjælland 1872, enkelte steder sået i ompløjede vinterraps-

Strandkål. (ES).

marker, men den får aldrig nogen betydning, ved Kolding er høstudbyttet 1871 ca. 1.000 kg pr. td. land; et større areal findes 1873 i Hasselø inddæmning ved Nykøbing F (12). — Sæddodder avles i Mellemeuropa, olien anvendes til sæbe, belysning, farnis, spiseolie, presseresterne giver et kreaturfoder (13).

LITTERATUR: (1) 92 36,1958,125; 144 2.80,1954, 255; (2) 347b 11 og 347, 30; 498 1951,70; 92 36, 1958,125; (3) 1013 1950,317; (4) 92 33,1953,4; (5) 348b 36f; (6) 191 2,272f; (7) 398 1806,595 jf. 1821,

692; (8) 136d 247; (9) 345 1844,106; (10) 939 1867, 74-76; (11) 443 217f; 689 1,253; (12) 939 1871.2,L; 94 5,1872,21; 512 6,1873,124 (m. dyrkningsanvisn.); 939 1873.2,310; 191 2,272f; (13) 599b 1,269.

Strandkål, *Crambe maritima*

er — især på øerne — en karakteristisk strandbredsplante med meget kraftig, kødfuld og blådugget vækst (som giver et kållignende udse-

Blomstrende strandkål. (ES).

